

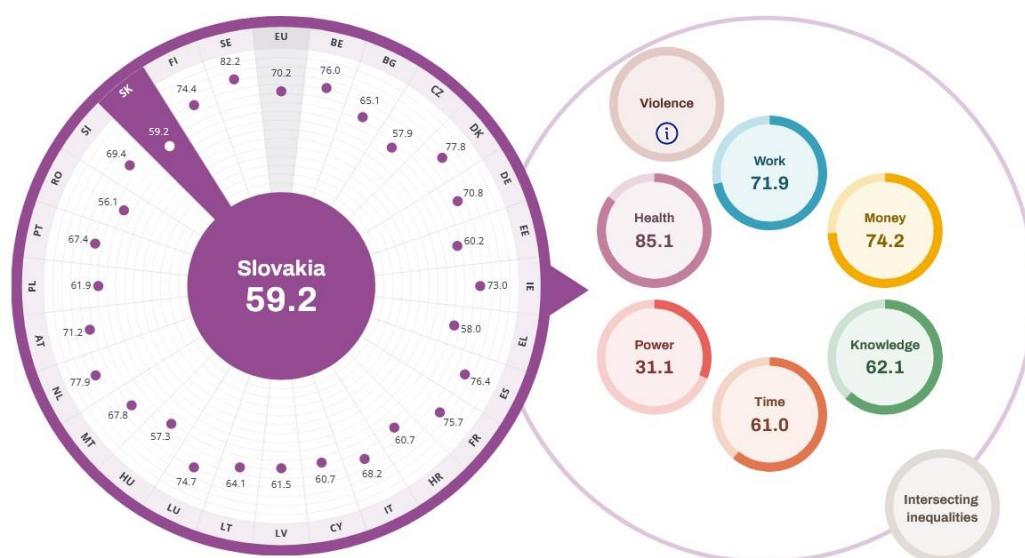
RODOVÁ ROVNOSŤ VO VEDE A VÝSKUME NA SLOVENSKU

Podpora rovnosti medzi ženami a mužmi je úlohou Európskej únie vo všetkých jej činnostiach požadovaných v zmluvách. Rodová rovnosť je základnou hodnotou EÚ, základným právom a kľúčovou zásadou Európskeho piliera sociálnych práv. Je odrazom toho, kto sme. Je aj zásadnou podmienkou inovačného, konkurencieschopného a prosperujúceho európskeho hospodárstva. V podnikaní, politike a spoločnosti ako celku môžeme dosiahnuť svoj plný potenciál len vtedy, ak v plnej miere využijeme svoj talent a rozmanitosť. Rodová rovnosť prináša viac pracovných miest a vyššiu produktivitu, čo je potenciál, ktorý musíme využiť, keďže prechádzame ekologickou transformáciou a digitalizáciou a čelíme demografickým výzvam.

Zdroj: ERA Portál, 2023

Index rodovej rovnosti 2022

Slovensko v roku 2022 dosiahlo index rodovej rovnosti na úrovni 59,2 bodov zo 100 a umiestnilo sa na 24. mieste v EÚ. Jeho skóre je o 12,6 bodov nižšie ako skóre EÚ (70,2).

Zdroj: EIGE, Index rodovej rovnosti, 2022

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE) je jedinou agentúrou Európskej únie zameranou výhradne na rodovú rovnosť. Vďaka veľkému objemu zozbieraných a rozvinutých poznatkov sa EIGE stáva znalostným centrom EÚ pre rodovú rovnosť.

Harmonizovaná publikácia She Figures (vychádzajúca v trojročných cykloch), ktorú vydáva Európska komisia sa zameriava na monitorovanie stavu a vývoja rodovej rovnosti vo výskume a inováciách v Európe i mimo nej. Zameriava sa na úspešnosť žien v oblasti výskumu a inovácií a ukazuje, ako sa jednotlivým členským štátom darí na pomyslenom „gendrovom“ rebríčku.

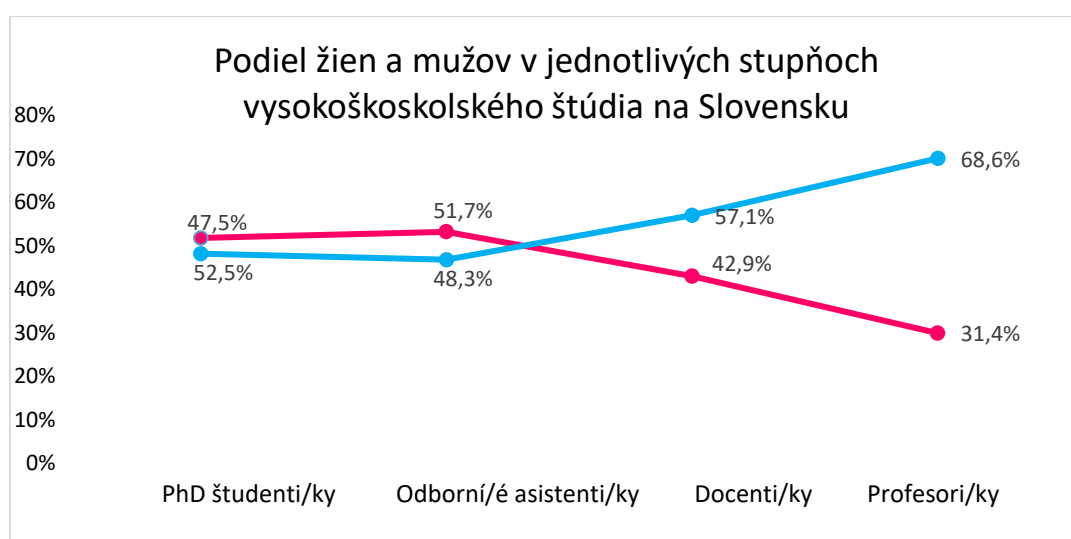
Zdroj: She Figures, 2021

Zamestnané osoby vo výskume a vývoji

Situácia žien vo vede a výskume sa v súčasnosti opisuje ako „môžu vstúpiť, ale nemôžu plne participovať“. Kariérny postup žien - vedkýň je pomalý. Ženy dosahujú najvyššie kariérne posty menej často než muži. Alarmujúca je najmä situácia v inžinierskych a technologických odvetviach, kde sú tak študentky, ako aj vedkyne stále minoritou. Výskumy ukazujú, že mnohé vynikajúce ženy, ktoré by sa mohli významne presadiť vo vedeckej komunite, akademickom prostredí alebo priemysle, sa ani nesnažia o kariérny rast. Iné vypadnú z kariérneho postupu v neskorších štádiách, často pre výchovu detí. Tento proces sa označuje ako deravé potrubie (Berryman, 1983; Alper, 1993). Strata vzdelaných a skúsených žien je stratou pre celú spoločnosť.

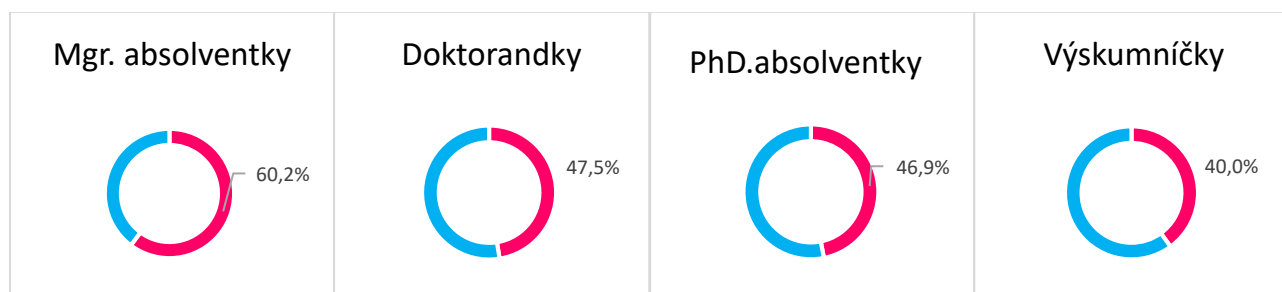
Zdroj: ERA Portál, 2023

Zdroj: Centrum vedecko-technických informácií, 2022

Profesijná dráha žien vo vede

Zastúpenie žien medzi absolventmi magisterského štúdia v priebehu posledných 20 rokov pomaly rastie (v roku 2022 na úrovni 60,2%), rovnako na doktorandskom stupni má mierne vzostupný trend.

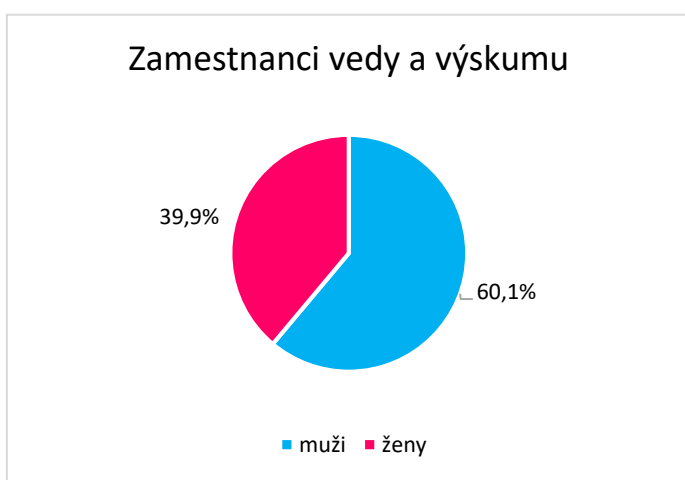
Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2022

Tento stav však dlhodobo nemá vplyv na situáciu vo výskume samotnom. Zatiaľ čo ženy sú blízko k dosiahnutiu rodovej rovnosti medzi absolventmi doktorandského štúdia (46,9 %), v prípade profesijnej dráhy žien výskumníčov je už prepád na úrovni 20,0 percentuálnych bodov.

Ženy vo vede na Slovensku

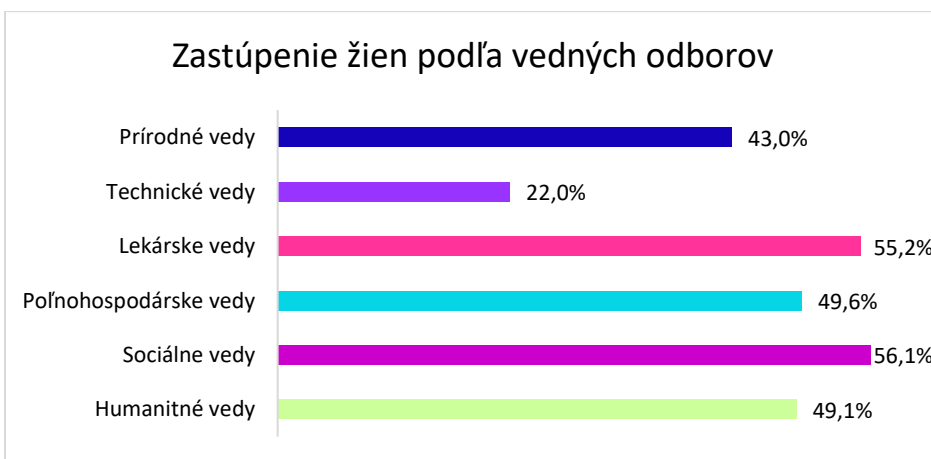
V roku 2022 (údaje k 31.10.2022 a 31.12.2022) pracovalo vo výskume a vývoji celkom 39 614 osôb (t. j. 23 343,7 plných úväzkov – FTE), z toho 15 422 žien. Pomer mužov a žien výskumníkov je (18 558 mužov, 12 358 žien). Muži majú vo všetkých uvedených profesiách výskumu a vývoja prevahu a ich zastúpenie má mierne rastúcu tendenciu.

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2022

Zastúpenie žien a mužov vo výskume podľa vedných odborov

Najväčší podiel výskumníkov v SR pôsobí v technických (35,6 %) a prírodných vedách (21,4 %); dohromady teda viac než polovica všetkých výskumníkov u nás. Podiel žien medzi výskumníkmi je v technických vedách a v prírodných vedách dlhodobo oproti mužom najnižší, avšak v absolútnych číslach narástol počet výskumníčov v technických vedách od roku 2021, a teda má mierne stúpajúci trend.

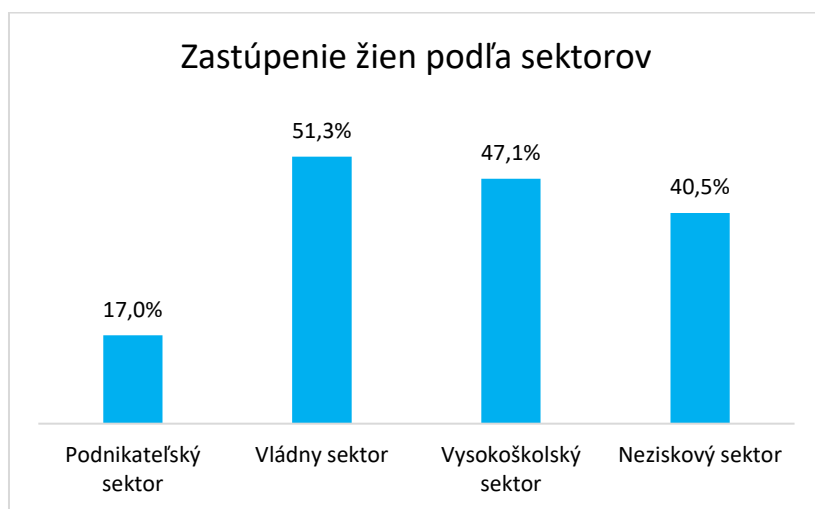
Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2022

Najvyrovnanejšie zastúpenie žien medzi výskumníkmi je dlhodobo v poľnohospodárskych vedách a humanitných vedách. Naopak v sociálnych a lekárskejších vedách viac dominujú ženy-výskumníčky.

Zastúpenie žien a mužov vo výskume podľa vedných sektorov

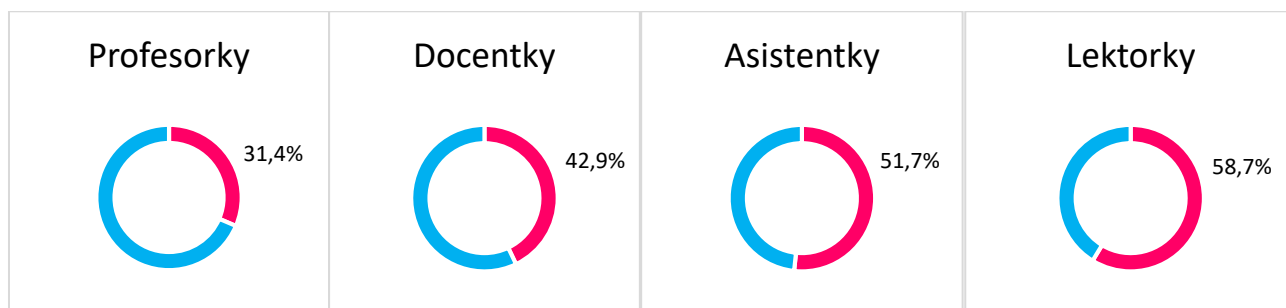
Najväčší podiel zastúpenia výskumníkov je vo vysokoškolskom sektore (58,0 %), druhou najviac zastúpenou oblasťou je podnikateľský sektor (25,9 %) a na treťom mieste je vládny sektor (16,1 %). Ženy zamestnané vo vede a výskume sú najčastejšie zastúpené vo vládnom a vysokoškolskom sektore, kde možno deklarovať dosiahnutie rodovej parity.

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2022

Zastúpenie žien a mužov v akademickom prostredí podľa vedeckej hodnosti

Zastúpenie žien od lektorskej pozície smerom k profesúre klesá. Najväčší prepád na pomyslenej akademickojej dráhe žien nájdeme medzi profesorkami a docentkami (11,5 %). Za posledných 10 rokov sa síce mierne zvyšuje zastúpenie žien medzi docentkami a profesorkami, avšak stále je to v porovnaní so zastúpením žien v nižších akademických pozíciách signifikantný rozdiel.

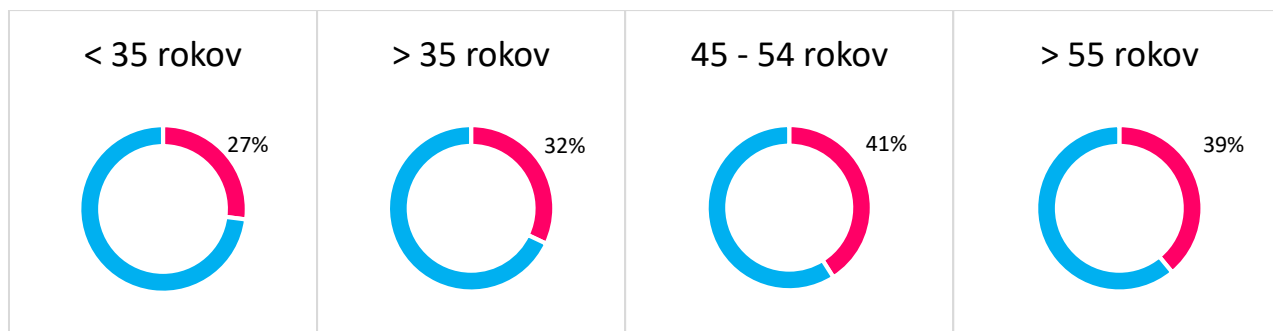

Zdroj: Centrum vedecko-technických informácií, 2022

Zastúpenie žien a mužov v akademickom prostredí podľa veku a kvalifikácie

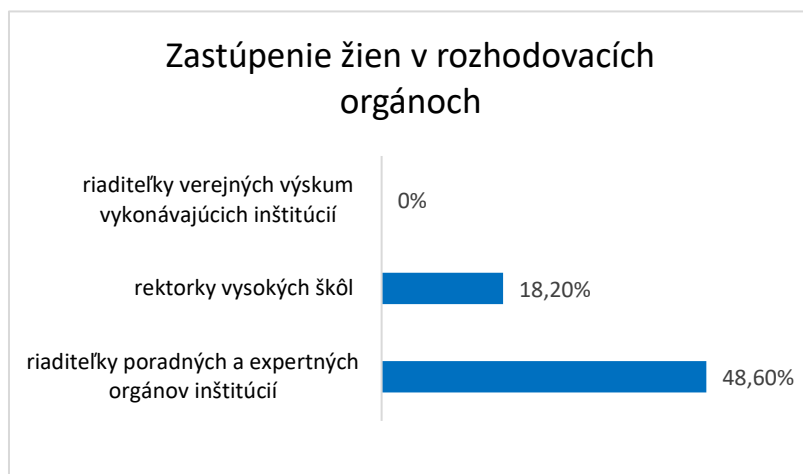
Vo vekovej štruktúre mužov a žien v akademickom vysokoškolskom prostredí sa podobne najväčšie disproporcie manifestujú v najvyšších vedeckých stupňoch (profesor a docent), naopak v nižších vedeckých stupňoch (odborný asistent, lektor) je zastúpenie mužov a žien bližšie k dosiahnutiu rodovej rovnosti. S pribúdajúcim vekom a zvyšovaním vedeckej hodnosti, stúpa zastúpenie žien v pozícii docentiek a profesoriek.

Zdroj: Centrum vedecko-technických informácií, 2022

Zastúpenie žien a mužov v rozhodovacích orgánoch vedy a výskumu

Rozhodovanie vo vede a výskume je i naďalej prevažne v rukách mužov. Ženy tak nie sú dostatočne zastúpené vo vedeckých a výskumných inštitúciách, hodnotiacich orgánoch, vedeckých radách a taktiež sa menej podieľajú na tvorbe politiky výskumu a vývoja. Na druhej strane, zastúpenie žien v poradných a expertných orgánoch vedy a výskumu je blízko k dosiahnutiu rodovej parity (48,6%).

Zdroj: CVTI, 2022, rešerš z webových stránok inštitúcií, 2023

Zastúpenie žien a mužov vo výskumných grantoch

Ženy majú menšiu pravdepodobnosť, že sa im podarí získať finančné prostriedky na výskumné granty, ako mužom. Úspešnosť zastúpenia žien ako žiadateľiek a prijímateľiek vo výskumných grantoch je približne 1:3 v neprospech žien. V roku 2022 požiadalo o výskumné granty spolu 711 žiadateľov a

žiadateľiek, z toho 216 žien a 454 mužov a 41 osôb (bez uvedenia rodu), pričom prijímateľmi a prijímateľkami grantov bolo celkom 204 osôb, z toho 127 mužov a 53 žien a 24 osôb (bez uvedenia rodu). Zastúpenie žien bolo blízko k dosiahnutiu rodovej rovnosti len v lekárskejších a sociálnych vedách.

Rodová rovnosť prináša rast

Zlepšením rodovej rovnosti by sa podľa výskumov inštitútu EIGE do roku 2050 mohlo vytvoriť 10,5 milióna ďalších pracovných miest. Miera zamestnanosti by dosiahla takmer 80 % a hrubý domáci produkt (HDP) EÚ na obyvateľa by mohol vzrásť takmer o 10 %. EIGE s podporou Európskej komisie vyvinul súbor metód a nástrojov [GEAR Tool](#) (Gender Equality in Academia and Research) na dosiahnutie trvalo udržateľnej podpory rodovej rovnosti v celospoločenskom rozsahu. Nástroj GEAR poskytuje univerzitám a výskumným organizáciám praktické rady a poradenstvo vo všetkých fázach inštitucionálnych zmien, od vytvorenia plánu rodovej rovnosti až po vyhodnotenie jeho skutočného vplyvu.

Zdroj: ERA Portál, 2023

Plán rodovej rovnosti

Plán rodovej rovnosti (Gender Equality Plan) je nástrojom stratégie inštitucionálnej zmeny. Posledná správa o pokroku v Európskom výskumnom priestore [Era Progress Report](#) ukazuje, že zavedenie plánov rodovej rovnosti bolo v mnohých výskumných organizáciách katalyzátorom štrukturálnych zmien s dopadom na zvýšenie inkluzívnosti, excelentnosti a výskumnej integrity.

Zdroj: ERA Portál, 2023

Použité zdroje

Dáta zo Štatistického úradu Slovenskej republiky: [Zamestnané osoby vo výskume a vývoji \(VV\) \[vt0001rs\] - DATAcube. \(statistics.sk\)](#)

Dáta z harmonizovanej publikácie She Figures 2021: <https://ec.europa.eu/research-and-innovation/en/knowledge-publications-tools-and-data/interactive-reports/she-figures-2021>

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť: [Gender Equality Index | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](#)

Dáta z SK CRIS: <https://www.skcris.sk/portal/>

Dáta zo štatistík CVTI SR: [Štatistiky - CVTI SR](#)

ERA Portál: [ERA Portál Slovensko | Rodová rovnosť \(eraportal.sk\)](#)

Kontakt

eraportal@cvtisr.sk